

AZOK A RÉGI JÓ VESZPRÉMI IDŐK

Az én Nándortelepem

II. rész

LÁZÁR PÉTERNÉ LECHNER ÁGNES

Hóvirág utca

A Nárcisz utcát, és egyben a Nándortelepet lezáró Hóvirág utca lakói közül már lényegesen kevesebb az ismerős. Az 1-es szám az egykori gyermekmenhelyt, a későbbi gyermekkórházat¹ jelölte, ami nem tartozott szervesen a később kialakult városrészhez, de építészeti, városképi értéke, és hosszú évtizedeken át betöltött szociális és egészségügyi szerepe Veszprém jelentős épületei közé sorolta. Azóta, hogy az önálló gyermekkórház megszűnt, és szerepét a megyei kórház vette át, az épület üresen áll, várva új funkcióját, és az ehhez kapcsolódó felújítást, ami – a hírek szerint – hamarosan megvalósul.²

A 3-as szám alatt a Treiber család lakott, közülük csak Ilit ismertem, aki egy évvel fölöttem járt az akkori 1. számú Állami Általános Leányiskolába. Bár közelebbi kapcsolatban nem voltunk, mégis sokat emlegettük őt, éppen egy régi iskolai esemény kapcsán. Egy iskolai ünnepségen – melyen családunk is részt vett – kiváló magyar tanárnőnk, Baranyai Imréné Margit néni színpadra állította a „Kéreti a nénemet cifra szabólegény” kezdetű népdalt. Az előadásnak négy szereplője volt, a nővérek és a kérők, vagyis a szabó- és a kondáslegény. Az énekes

¹ MÁRKUSNÉ VÖRÖS 2015.

² 1995-ben a kórházat végleg bezárták, az épület üresen állt, állapota erősen leromlott. A 2023-as Veszprém Európa Kulturális Fővárosa program keretében az épület új funkciót kap. Erről a megújulásról tájékoztat a vehir.hu híradását is idézve az epiteszforum.hu cikke 2021.04.14 dátummal: „Az ActiCity fantázianevet viselő projekt részeként a régi Heim Pál Gyermekkórház épülete átalakul egy új, a kultúrát és az aktív kikapcsolódást magában foglaló intézménnyé. A szolgáltatásokat tekintve a cikk szerint elsősorban a kisebb gyermekek mozgáskultúrájának fejlesztésére fókuszál majd az intézmény, egyben lehetőséget ad a velük érkező szülők szabadidejének hasznos eltöltésére.” A tervezésre a veszprémi Hangvilla egyik tervezőjeként már ismert Anthony Gall vezetésével működő Gall és Társa Építésziroda kapott megbízást.

főszerepet a szép szoprán hangú Hungler Juci játszotta, a szabólegényt pedig Ili alakította – remekül! Margit néni, aki kézimunka tanári diplomával is rendelkezett, és a viseletek dolgában is jártas volt, arra is gondolt, hogy a rozsmaring szál se maradjon le a fekete kalapról, ami kiegészítette a fekete öltönyben, fehér ingben parádézó szabólegény öltözkését. A két másik szereplőre sajnos nem emlékszem, Ili alakítását viszont testvéreimmel még évek múlva is emlegettük. Ő egyébként Veszprémben maradt, úgy tudom, az SZTK-ban³ dolgozott, mint tisztviselő, és talán még most is ott él, a régi családi házban.

Veszely Géza városi főmérnök családjával a 8-as számú házban lakott, de ők az '50-es években Balatonalmádiba költöztek. Gyermekük közül – Gabi, Ferenc, Bea, és még egy fiú – én Gabit ismertem. Kitűnő érettségije után zenei pályára ment, és magánének tanári diplomát szerzett. 1983–88-ig a Lovassy László Gimnáziumban tanított, de sajnos korán meghalt. A családról Nádasy Borbála⁴ is megemlékezik, a „*Zagolni szabad?*” című könyvében, mint akik segítették őt akkori nehéz helyzetében, Gabira pedig mint kedves almádi iskolatársára, barátjánőjére emlékezik.

Dohány utca

Következzen most a Dohány (Móricz Zsigmond) utcának a Rezeda (Victor Hugo) utcáig tartó szakasza, ismereteim ugyanis csak az itt lévő házak lakóiról vannak.

Az 1-es számú házat, mint tulajdonos, már az 1930-as évek második felétől a Haidekker család lakta. Dr. Haidekker Nándort 1936-ban nevezték ki városi és járási tisztiorvosnak, 1945-től '47-ig a megyei tisztiorvosi teendőket is ellátta, majd a KÖJÁL⁵ higiénikus orvosa, 1955–59-ig igazgató főorvosa volt. Mi inkább a család hölgy tagjait ismertük, Ila nénit és a két iker lányt, Juditot és Júliát, azaz Liát, akik Laci bátyámmal egykorúak voltak. Ők az Angolkisasszonyok Intézetének kitűnő tanulói voltak, majd édesapjuk hivatását követve az orvosi pályát választották. Judit a Budapesti-, Lia a Pécsi Orvostudományi Egyetemen kezdte meg tanulmányait, de végül ő is Budapesten végzett. Diplomájuk megszerzése után hamarosan férjhez mentek és Budapestre kerültek. Egy ideig még láttuk az unokákat a nagyszülőknél, de egy 1962-ben bekövetkezett nagyon szo-

³ SZTK = Szakszervezetek Társadalombiztosítási Központja, a NEAK = Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő elődje.

⁴ NÁDASY 2008. 170–171. o.

⁵ KÖJÁL = Közegészségügyi-Járványügyi Állomás, az ÁNTSZ = Állami Népegészségügyi Tisztiorvosi Szolgálat elődje

morú esemény Veszprém elhagyására készítette őket. Judit férje meghalt, ekkor a nagyszülők eladták a házat, és a három gyermekkel özvegyen maradt Judit közelébe, Budapest XIII. kerületébe költöztek. Ila nénivel – sok év után, talán a '70-es években –, amikor már én is Budapesten laktam, még egyszer találkoztam. A 6-os villamoson utazva szemben ültünk egymással, és kölcsönösen „megergettük” egymást, végül ő szólított meg, ami nagyon meghatott, hiszen szinte még kislánként láthatott utoljára, mégis megismert. Röviden tudtunk csak beszélgetni, de elmondta, hogy Liáéktól jön, a négy unokától, mert hogy Liának kislánya és kisfia után kis iker fiai születtek.

Dr. Haidekker Nándor az iker babákkal, Judittal és Liával 1930-ban

Haidekker Júlia és Judit az érettségi idején

Úgy gondoltam, hogy ez a találkozás le is zárja ehhez a kedves családhoz fűződő emlékeimet, de egy szerencsés véletlen folytán kapcsolatba kerültem Lia

A Haidekker család – Lia a kis Andreával, Ila néni (dr. Haidekker Nándorné Káldy Ilona), dr. Haidekker Nándor, a Dédi, dr. Káldy Gyuláné és Lia kisfia, Gábor

egyik fiával, dr. Kerkovits András főorvossal és nővérével Ambrózné Kerkovits Andreával, akik nemcsak pontosították a családra vonatkozó ismereteimet, de három remek családi fotóval is megörvendeztettek! Nagyon-nagyon jól esett, és köszönöm! Tőlük tudtam még azt is, hogy a nagycsaládban több ikerpár is született, s hogy dr. Haidekker Nándornak négy unokája és két dédunokája is orvos lett, de lesz még több is.

A 2-es számú ház eredeti lakóiról nincsenek emlékeim, a háború végén Újvidékről menekült, és itt otthonra talált Mihálffy családot – annak is inkább a hölgy tagjait – elég jól ismertük. A család két lányukkal, Évával és Erzsébettel érkezett Veszprémbe, a fiuk, Ferenc 1945-ben már ott született. A családfő, dr. Mihálffy Ferenc orvos szintén közegészségügyi területen tudott elhelyezkedni mint városi tisztiorvos, nyugdíjazásáig a KÖJÁL-ban dolgozott. A fiatalabb lány, Erzsébet tanítóképzőt végzett, a nővére, Éva a Piarista Gimnázium tanulója lett, szép énekhangját pedig a zeneiskolában képezte. Ő a párját is a Nándortelepen találta meg, a Hóvirág utcai Lakó Sanyi szemejében, aki mint építésszámológus Budapesten kapott állást, így közös életüket már ott folytatták. Sanyi sajnos korán meghalt, Évával viszont többször találkoztunk a Lovassy László és volt Piarista Gimnázium Öregdiák Baráti Körének összejövetelein. Akkor mesélt nekem Éva menekülésükről Újvidékről, kapcsolatáról a magas kort kiváló szellemi állapotban megélt édesapjával, majd arról a hiányról, amit az ő elvesztése jelentett, amikor a régi időkről már senkivel nem tudott beszélgetni.

A 3-as számú házban Kissék laktak, vagyis Kiss Zsigmond csendőr feleségével és Ica lányukkal. A háborút követően rájuk is nehéz évek következtek, de ők legalább maradhattak szép kis házukban, sőt a család ki is bővült, miután Ica férjhez ment, itt éltek tovább erdőmérnök férjével, Köveskúti Imrével. Ica pedagógus lett, úgy tudom végig egy munkahelyen, a Dózsavárosi Általános Iskolában tanított.

A 4-es számú telek is üresen állt még a '40-es években, csak miután az egyetem és a két kutató- intézet – MÁFKI⁶, NEVIKI⁷ – megkezdte működését, ak-

Dr. Mihálffy Ferenc

⁶ MÁFKI = Magyar Ásványolaj és Földgáz Kísérleti Intézet

⁷ NEVIKI = Nehézvegyipari Kutató Intézet

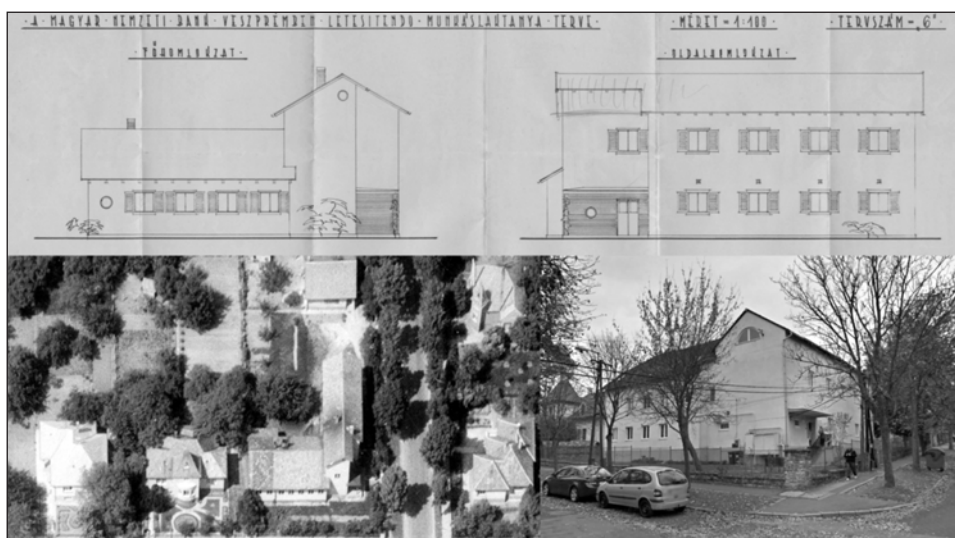
kor épült fel a három intézmény egyedülálló dolgozói számára a veszprémiek által „tudósotthonnak” nevezett, szálloda jellegű épület. Sokan érkeztek akkor Veszprémbe, egyetemi oktatók, mérnökök, technikusok, laboránsok, utóbbi munkára felvettek olyan érettségizett fiatalokat is, akik lakóhelyükön nem találtak munkát, itt viszont nemcsak munkához, de továbbképzési lehetőséghez is jutottak. Talán érdekes megemlíteni, hogy az ötvenes években az ország „határsávba” eső részeit, vagyis az osztrák és a jugoszláv határhoz közel eső településeket egyáltalán nem fejlesztették. Így került a NEVIKI-be két kedves szegedi ismerősöm is, akik otthon nem tudtak elhelyezkedni, majd Veszprém-ben munkára, családra, otthonra találtak. A „vasfüggöny” közvetlen közelében fekvő Sopron, Kőszeg talán annyit még profitált is ebből a „kirekesztettségből”, hogy mivel nem „modernizálták” ezeket a városokat, nem bontották le a régi városrészeket, így maradtak meg – még ha sokszor lepusztult állapotban is – a szép régi műemlék épületek.

*A nagyiúk, Torma Frici, Lechner Laci, Imre Gyuszi készítette papírsárkány „farkánál”
Jüttner Eszter, Forst Ferkó, Lechner Ági, Jüttner Péter, Hadházy Ili és Hadházy Kati*

Az 5-ös számú ház lakóival – mint közvetlen kertszomszédainkkal – elég szoros kapcsolatban voltunk. Ezt a családot a háború sokszorosán sújtotta. Dr. Forst Ferencné Rosos Györgyi bátyja és férje a fronton, kis csecsemő fia az óvóhelyen kapott tüdőgyulladásban halt meg. Ő ekkor költözött vissza Ferkó fiával édesanyjához, özv. Rosos Jenőné, Gizi nénihez a családi házba. Ferkó egy évvel volt fiatalabb nálam, így ő lett az első korban hozzám illő pajtásom, majd ezt követte a Jüttner gyerekekkel való ismeretség, és így alakult ki ennek a kis csapatnak az évekig tartó barátsága, amiről már korábban is írtam. Az ő házukat is jól ismertem, a kertből leginkább a két ezüstfenyőre emlékszem, a konyhából Gizi

néni piros szélű, drapp színű, zománcos főző edényeire, amik mások voltak, mint a mieink, de leginkább az előszobában álló vitrinre, amiben Györgyi néni megőrizte elhunyt férjének fogorvosi eszközeit, melyekről még mi gyerekek is felfogtuk, hogy ezek a családból nagyon hiányzó édesapa emlékét őrzik. Úgy tudom, Györgyi néni a Nemzeti Bankban dolgozott, de emellett rendben tartotta a mindig ragyogóan tiszta házat és féltő gondnal, szeretettel nevelte Ferkót. A csapások azonban még nem értek véget. Ferkó talán 9 éves lehetett, amikor agyhártyagyulladását kapott. Akkoriban még csak hallani lehetett a penicillinről, de hozzájutni szinte lehetetlennek tűnt. Györgyi néninek csodával határos módon mégis sikerült megszerezni – és Ferkó meggyógyult! – Miután mi elköltöztünk a Nárcisz utcából, majd én később Veszprémből is, keveset hallottunk róluk, de annak a híre eljutott Anyuhoz, hogy Ferkó megnősült, és egy kislánya született. Annál lesújtóbb volt később az hír, hogy Györgyi néninek még azt a csapást is el kellett viselnie, hogy Ferkó 30 éves kora körül meghalt. Nemrég a kezembe került egy kis szentkép, hátoldalán a felirat: „Születésnapom emlékére szeretettel Ferkó – 1948. V. 30.” – Különös, hogy ezek a kis tárgyak hogy túlélnek bennünket!

Dohány utca 6/a-b – ma Móricz Zsigmond utca 8 – Linczmájer György tervrajza, légi fotó a korábbi állapotról és a jelenlegi állapot

A Dohány utca 6/a-b. szám alatti épület méretében és funkciójában is eltért a körülötte lévő családi háztaktól. Arra emlékeztem, hogy eredeti tulajdonosa a Nemzeti Bank volt, és nekem úgy rémlett, hogy négy hasonló ház volt a város különböző pontjain, de funkciójukról semmit nem tudtam. Jüttner András eb-

A Dohány utca 6/a-b alatti épület az 1960-as, '70-es években

ben is sokat segített, és Pali bátyámtól is kaptam egy fontos információt. András kérdésemre ezt írta: „Nemzeti Banki épületek. Én csak háromról tudok, a két háború között építették biztonsági céllal magas rangú budapesti tisztviselők családjainak esetleges háborús kitelepítésére, biztonsági okokból szétszórva a városban. (Tudomásom szerint erre a célra sosem használták.) A Dohány utcai épületet többször átépítették ill. hozzá építettek, a telek NEVIKI felőli részén van egy független gondnoki kis ház, e mögött van az említett bunker. Korábban a TIT⁸ székháza volt, majd a NEVIKI-hez, vagy az egyetemhez került. Történelmi érdekesség: 1956 november 4 után az első napokban a visszarendezőést szervező »elvtársak« itt jöttek össze. Az általad is említett Fenyves utcai, látszatra jó állapotú épületet lebontották, most egy társasház van a helyén, a harmadik általam ismert épület a Dózsavárosban található, ez őrizte meg legjobban az eredeti kialakítását.” Pali bátyám a Dohány utcai épületen kívül csak a dózsavárosit ismerte, viszont neki személyes emléke volt arról, hogy a háború alatt – amikor még nem volt „saját” óvóhelyünk a mosókonyhában –, mi is töltöttünk egy éjszakát a Dohány utcai épület bunkerében. Én viszont azt tudom megerősíteni, hogy az épület a NEVIKI-hez és a MÁFKI-hoz került, ugyanis 1963–66 között, amikor a NEVIKI könyvtárban dolgoztam, mindkét intézet dolgozói ide jártak ebédelni. A kis különálló házat akkoriban az egyetem alkalmazásában álló Horváth Zoltán nevű gépkocsivezető lakta családjával. Ezt az épületet később lebontották. A

⁸ TIT = Tudományos Ismeretterjesztő Társaság

főépület ma Móricz Zsigmond utca 8-as számon, az egyetemhez tartozó Jedlik Ányos Szakkollégiumnak ad otthont.⁹

A 7-es számú házban Németh Péterék laktak, akikről többször szó esett, de nem szóltam eddig Péter taxisofőr édesapjáról, id. Németh Péterről. Róla keveset tudunk, mivel nagyon korán meghalt, az 1945-ös választási jegyzéken¹⁰ még szerepel a neve, de az 1947-esen¹¹ már csak özv. Németh Péterné nevét látjuk. Németh néni „kosztos diákokat” fogadott, ebből volt egy kis jövedelme, így lakott náluk Laci osztálytársa, Komáromy Pista, de Pali bátyám úgy emlékszik, hogy diáklányok is laktak nála. Pali arra is emlékszik, hogy a '40-es évek első felében Veszprémben hat taxisofőr volt, közülük, mi jól ismertük Kupecz Mihályt, aki korábban Öreglakon gróf Jankovich-Bésán Endre sofőrje volt. Talán még ott is nősült meg, de később a család már Veszprémben, a Kinizsi utcában lakott. Pali emlékszik még Zsebe Józsefre és egy Máhl vezetéknevű taxisofőrré, és két fiára, Józsira és Pistára. A görög – vagy talán bolgár – származású Plakov Dimitrinek pedig nem csak a nevét, de egy mondását is megőrizte a közös emlékezet. A szinte versbe szedett keserű panasz így hangzott: „Nyomom az a kuplung, adom az a gáz, lemegyek az Jutas – nincs egy árva utas!”¹²

A 8-as számú házban lakott Kollits Aladár és családja, úgy tudom, két fiuk volt, akik Németh Péter barátai voltak.

Végül már csak egy névre emlékszem a Dohány utcából. Anyu emlegette néha „Kálmán rendőréket”. Az 1947-es választási jegyzéken¹³ szerepel is Kálmán János rendőr alhadnagy és felesége, akik a 9-es számú házban laktak. A velem egykorúak inkább a fiukra, Kálmán László postatisztre emlékeznek.

⁹ A legpontosabb információkat végül a facebook „Veszprém régi képeken” nevű csoportján keresztül kaptam meg. Gy. Lovassy Klára közölte, hogy a Nemzeti Bank Pénzjegynyomda Linczmájer György építész bízta meg a három épület tervezésével, amelyek 1939 második felében épültek fel, Lőrinczi Ferenctől pedig még a három tervrajz fotóját, az épületek korábbi állapotáról légifelvételt, valamint mai állapotukról készült fotót is kaptam. Önzetlen segítségüket mindkettőjüknek nagyon köszönöm. A három épület egy földszintes és egy emeletes szárnyból áll, az épületek rendeltetése, hogy szükség esetén 72 személy számára ideiglenes lakóhelyül szolgáljon. A tervrajzokon is szerepel a főépületen kívül a házmesterlakás. Bár a megbízást a bank munkáslaktanyára írta ki, ez feltehetően egy „fedőnév” lehetett, éppen a fent említett biztonsági okok miatt. A Dózsavárosban, a Szent István és a Vértanú utca sarkán álló épületben ma az Eötvös Károly Megyei Könyvtár Fiókkönyvtára működik, a Fenyves utcai épületet a '80-as években lebontották, helyén egy társasház áll.

¹⁰ MNL VeML Választási jegyzék 1945

¹¹ MNL VeML Választási jegyzék 1947

¹² Létezett ennek a mondásnak egy kevésbé szalonképes, hasonló hangzású változata is ... és Plakov Dimitri akkori hangulata alapján gyanítom, hogy az volt az eredeti.

¹³ MNL VeML Választási Jegyzék 1947

Rezeda utca

Az 1-es számú házban lakó özv. Bajcsy Ferencné, azaz Bajcsy néni, és az ő kis vegyesboltját a környéken mindenki ismerte. Nekem ez lehetett az első „bolt élményem”, ami mélyen meg is maradt gyerekkori emlékeim között, ezért a róla szóló leírás nem maradhatott ki a már említett családtörténet könyvemből sem. *„Bajcsy néni boltja (...) úgy él emlékezetemben, mintha egy képeskönyvből vágták volna ki. A belépéskor megszólaló csengő, a hagyományos berendezés a pulttal, a fiókos állvánnyal, a fiókokon a zománcozott címkékkel tökéletesen megfelelt egy boltról alkotott akkori elképzelésnek. Nem tudom, amikor megszűnt az üzlet, vajon mi lett a sorsa ennek a szép, patinás berendezésnek?”*¹⁴ Nos, erre a kérdésre talán már senki nem tudja a választ. Én azt sem tudom, mikor szűnt meg a bolt, de arra még jól emlékszem, hogy az államosítás ezt a kis üzletet se kerülte el. Tóth néninek hívták a bolt új vezetőjét, de azt, hogy miből élt Bajcsy néni, miután elvették a boltját, talán csak az utcabeliek tudták.

A 2-es szám alatti házban a Hoczmann család lakott, Hoczmann Antal nyugalmazott állami tanácsos, felesége Vera néni és fiuk, Miklós. Különös, hogy bár ő is Laciék osztálytársa volt, mégse tartozott abba a nagyon összetartó nándor-

A Németh család szomszédolása – a Villator 12-ből – a Rezeda utca 1-es számú ház teraszán, a bolt bejárata bal oldalt, a terasz mellett volt

¹⁴ LECHNER Á. 2016. 126. o.

telepi csapatba. Egyébként kiváló képességű fiú volt, ahogy Laci mesélte „*mikor a Hoczmann történelemből felel, hátra dőlünk, és élvezettel hallgatjuk az előadását*” – ő azonban mindig külön utakon járt, igazi barátai nem voltak, azt az elvet követte, hogy „*a titok csak addig titok, amíg egy ember tudja*”. Sok titka lehetett Miklósnak, amikről se a szülei, se az osztálytársai nem tudtak, s talán köztük olyanok is, melyek végül az ő tragikus halálához vezettek. Ez már Laciék érettségije idején történt, addig azonban ezek a fiúk kamaszokként éltek át a háborút, majd az utána következő időszakot, amikor robbanó eszközökhöz bárhol hozzá lehetett jutni, ami nagy kísértést jelentett ennek a korosztálynak, és valóságos csoda, hogy Laciék ép bőrrel megúszták ezeket a mindennapos, szinte játéknak tekintett robbantásokat.

A 3-as számú házban Telekiék laktak. Dr. Teleki Ferenc, felesége Bözsi néni, és a lányuk Baba, hivatalos nevén Flock Erzsébet, Bözsi néni első házasságából. Velük inkább csak De Châtelék¹⁵ révén volt kapcsolatunk, s bár voltam is náluk, leginkább csak arra emlékszem, hogy angóra nyulakat tartottak, és én éppen láttam, amikor Feri bácsi etette őket. Baba jó barátságban volt a De Châtel lányokkal, talán Marikával volt egyidős, szerepel is néhány csoportképen, melyek a közös kirándulásokról, szánkózásokról készültek. Egy időben velük lakott Vogronics Gyula és felesége, Irénke, bár ez lehet, hogy csak arra az időszakra esett, amikor a háborús sérülések miatt sok ház vált lakhatatlanná és sokan kényszerültek arra, hogy megosszák lakásukat másokkal, szerencsésebb esetben rokonokat, közeli barátokat fogadtak be.

A 9-es számú ház lakóit, a Borosnyai családot ismertük, de túl közeli kapcsolatban nem voltunk velük. A '90-es években mégis többször találkoztunk dr. Lontai Endréné Borosnyai Marikával, aki férjével együtt vett részt a Lovassy László és volt Piarista Gimnázium Öregdiák Baráti

*Borosnyai Béla és felesége Hannig Mária
(Mici) gyermekeik, Béla és Marika,
a nagymama, Borosnyai Béláné Berger Irma*

¹⁵ A családról bővebben a Villasornál írok.

Borosnyai Béláné Marikával és a kis Klárával. Az édesapa már a fronton volt

Körének összejövetelein. Akkoriban a baráti körnek Budapesten talán még több tagja volt, mint Veszprémben. Az egykori piarista diákoknak nagyon sokat jelentett, hogy találkozhattak régi iskolatársaikkal, sőt, akkor még egy-egy régi tanár, Medvigy Mihály, Kincs Lajos is eljött ezekre a találkozókra. Megható volt, amikor az idős Kincs tanár úr belépett a terembe, és egykori – már maguk sem fiatal – tanítványai harsány „ecce sacerdos magnus”, vagyis „íme, a főpap” köszöntéssel üdvözölték. Aztán az évek során egyre fogyatkozott ez a közösség, és az utolsó években már csak négyen

– idős hölgyek – jöttünk össze havonta egy kis beszélgetésre. Marika még férje halála után is szívesen találkozott velünk, így, amikor a Nándortelep történetének megírása szóba került, megkértem őt, hogy írja meg emlékeit, amit ő – közel 90 évesen – meg is tett, és ezért nagyon hálás vagyok neki.

„Ágikám, megpróbálok egy rövid beszámolót írni veszprémi emlékeimről:

A veszprémi házat nagyszüleim¹⁶ vették, amikor nyugdíjba mentek, és utána még mi is többször ott nyaraltunk. Mi akkor Székesfehérváron laktunk, mivel édesapám¹⁷ ott szolgált magasrangú katonatisztként. A háború végén Németországban voltunk, és mikor hazajöttünk, a lakásunkat feldúlva találtuk, és a nagyszüleim házat is bombatalálat érte, így ők kénytelenek voltak Jánosházára költözni, ahol aztán meg is találtuk őket. Apám nyugdíjából, amit még kapott, a veszprémi házat nagyjából rendbe hoztuk és mi a családdal odaköltöztünk. Ott fejezte be bátyám és én is a középiskolát. Nekünk nagyon szép 3 évünk volt diákként Veszprémben. Bátyám, Béla Budapesten végezte az egyetemet, de engem már nem vettek fel, addigra elmérgeződött a helyzet, sőt, a kitelepítéstől kellett tartanunk. Ettől való félelmében férjem – akkor még udvarlóm – ugyancsak egyetemista, megkérte a kezemet és meg is tartottuk az esküvőt, mielőtt őt elvitték volna katonának. Az esküvőnk gyors volt, de nagyon tartós és boldog házasságban éltünk, míg ő meg nem halt. Anyámékat persze valóban kitétték a házból. Fel kellett nekik ajánlani az államnak, de az a kis lakás, amit kaptak a szövetkezettől, nagyon megfelelt nekik, sőt még mi is unokákkal ott

¹⁶ Hannig Sándor, felesége Lendvay Margit

¹⁷ Borosnyai Béla, felesége Hannig Mária (Mici)

nyaraltunk több éven át. Így lettünk mi is veszprémiek és most is szívesen emlékezem az ott töltött időkre. Anyámék sok nehéz időt éltek át, de mégse bánták meg soha, hogy hazajöttek. A kishúgom Klári, akire talán még jobban emlékeznek Veszprémben, ott ment férjhez egy egyetemistához, és halálukig Vácon laktak. Sajnos a testvérek közül már csak én élek, de még mindig veszpréminek érzem magam. Még annyit, hogy a mi házuk majdnem a sarkon volt, címe Rezeda utca 9. szám, pont szemben a Solymosi szabóék házával, akikkel anyámék jó barátságban voltak. A baráti körük régi

A fiatal házaspár, Borosnyai Marika és Lontai Endre

emberekből állt, akiket nem hiszem, hogy a Ti korosztályotok ismert. A Rezeda utca másik felén volt egy nagy lépcső, amin mi is közlekedtünk a zárdák felé.¹⁸ Még arra úgy emlékszem, a Hóvirág utcán mentünk le a temető felé és ott lakott két csinos nagylány, akiket inkább a bátyám ismert, mivel ő szokott hozzájuk kártya-partira járni. – Rég volt...”

Bár Marika a Hóvirág utcába helyezi a két csinos nagylányt, én azt hiszem, hogy inkább a Dohány utcai két Haidekker lány lehetett, akikhez Borosnyai Béla kártya-partikra járt. Az egyetem után ő is Budapesten élt, a METRO-nál építőmérnökként dolgozott.

A 12-es számú házban Solymosi József szabómester lakott családjával. Ők korábban a Kádár utcában laktak, hasonlóan a szintén szabómester Lakó Istvánhoz, akinek biztatására határozták el, hogy a Nándortelepen építenek házat, ahol akkor még voltak üres telkek. 1944-ben épült fel a ház, ahova ők feleségével, a régi veszprémi családból származó Gombor Máriával, valamint József, János, Mária, Erzsébet, László nevű gyermekeikkel költöztek be. Később született még Ferenc és Klára. Solymosi József magas szintű mesterségbeli tudásával, műveltségével, szorgalmával szerzett megbecsülést, valamint biztos anyagi bázist önmaga és családja számára. A Solymosi gyerekekkel nem csak mint szomszédokkal találkoztunk, a két nagyfiú, Jóska és Jani a bátyáim, Marika és Erzszi pedig az én iskolatársaim voltak. A szülők a gyerekek zenei neveléséről is gondoskodtak. Két fiú, Jani és Feri élethivatásának is a zenét választotta. A háború és az azt követő nehéz évek sok megpróbáltatást hoztak a családra. A családfőnek be kellett vonulnia a háborúba, az édesanya pedig a bombázások alatt öt gyermekével a vár-

¹⁸ Csermák lépcső

*A Borosnyai házaspár
ezüstitokalmukkor Klárral*

ban, a szeminárium épületének pincéjében kialakított óvóhelyen talált menedéket. Amíg férje a háborút követő fogságból haza nem jött, az akkor még meglévő üzletükben neki kellett helytállni, a kisebb testvérekre ezalatt a kilenc éves Marika vigyázott. A fordulat éve után a családot kiköltöztették a vár bejáratánál álló Rupert házba, helyükre pedig egy orosz családot költöztettek, akiket ugyanúgy őrzött egy katoná az udvaron felállított őrbárdban, mint a Nárcisz utca 3-ban lakó magasrangú szovjet tisztet.

*A Solymosi család – hátul Erzs, Jani, Jóska, Marika, elől a szülők,
középen Klárral, balról Laci, jobbról Feri*

Később, 1956-ban a házat visszakapták, ahol a szülők halálukig éltek és innen indították útjukra hét gyermeküket, valamennyit diplomával, képesítéssel a kezében. A paletta elég színes lett: vegyészmérnök, két orgonaművész, két tanárnő, egy történész professzor, majd egy közgazdasági végzettségű. Közülük

már csak Marika, László és Klári él. János,¹⁹ Erzsi (Molnár Jánosné)²⁰ és Ferenc²¹ szakmai tevékenységét a Veszprém Megyei Életrajzi Lexikon ismerteti.

A Nárcisz utca lakóinak bemutatásánál már említett Frankó családhoz térek most vissza. Amint ott írtam, én csak a két lánytestvért, Ilonát és Piroskát ismerem, közülük is inkább Piroskát, aki mint tanítónő abban az 1. számú Általános Iskolában tanított, ahova én jártam. Úgy emlékszem, Piroska mindig elsősöket tanított, így bizonyára sokan vannak Veszprémben, akiket ő vezetett be – sok-sok szeretettel és türelemmel – az írás-olvasás-számolás tudományába. A család korábbi éveiről, eredeti otthonukról, a Rezeda utca 14. szám alatti házról szinte semmit nem tudtam, ezért nagy örömmre szolgált, hogy sikerült elérnem dr. Kiss Klárát, a Frankó család leszármazottját, aki kérésemre nagyon kedvesen, készségesen írta le a család történetét. Igazi ajándék volt ez a beszámoló, amely nemcsak hitelesen, de szeretettől áthatva idézi fel a család nándortelepi éveit.

„Én nem a Nándortelepen nőttem fel, hanem a Hóvirág lakótelepen a Csikász Imre utcában. A Nagyszüleim viszont valóban a Nándortelepen laktak, a Móricz Zsigmond és a Victor Hugo utca²² sarkán állt a házuk. Nagypapám Frankó Antal tanító volt, ő építtette a családi házat az 1920-s évek végén. Ott nőttek fel édesanyám, Frankó Ilona és húga Piroska. Mindketten az Angolkisasszonyokhoz jártak. Annyit tudok, hogy egyik szomszédjuk a Solymosi család és a másik meg a Kálmán család voltak.

*Légi fotó 1944-ből a sarkon Frankó Antal tanító házaról,
tőle jobbra Solymosiék, alatta Kálmánék háza*

¹⁹ EKM SOLYMOSI J.

²⁰ EKM MOLNÁR JÁNOSNÉ

²¹ EKM SOLYMOSI F.

²² Klári természetesen a Rezeda és A Dohány utca helyett már az ő idejében ismert, új utcaneveket használja

*Frankó Antal, felesége és lányaik,
Piroska, és Ili*

*Frankó Piroska és Ili a házuk bejárati
lépcsőjén*

1945 márciusában a családi házat bombatalálat érte, Nagypapám meghalt, az egyik szoba fala rádőlt. Az akkor náluk levő dédnagymamám lába eltört, a többiek nem sérültek meg. A ház azonban lakhatatlanná vált. Nagyon nehéz időszak következett ezután számukra. Nagymamám egy évvel később szintén meghalt. A dédnagymamám maradt anyukámmal és Pirivel. Úgy tudom, hogy több helyen laktak a Nándortelepen.²³ A legutolsó hely, ahol én is születtem, a Hóvirág utca és Nárcisz utca sarkán álló ház volt, ahol

Frankó Antal tanító háza, amit 1945 márciusában lebombáztak

²³ Közvetlenül a bombatalálat után, amikor a család fedél nélkül maradt, a szemközti szomszéd, Lakó István fogadta be őket. (Sipos Imréné Solymosi Mária közlése.)

úgy tudom, hogy társbérletben laktak (később Vándorék háza lett). Pár hónapos voltam, amikor onnan beköltöztek a Csikász Imre utcai lakásba.

Egészen kis gyerek koromban még megvolt az akkor már csak telek a Móricz Zsigmond és Victor Hugo utca sarkán. Szülei és Piri kertészkedtek ott. Nem sok emlékem van róla, talán a kapura emlékszem, meg egy romdarabra a telken. Majd az 1960-as évek első felében eladták, később pedig egy egyemeletes épület épült ott, ami talán ma is áll.

Sajnos nagyszülei családi háza nem volt hosszú életű, talán 16-17 évig állt.

Örülök, hogy megtaláltál. Úgy látom, sok a kapcsolódási pontunk. Már több, mint negyven éve nem lakom Veszprémben, azonban a veszprémi nevek még mindig ismerősen csengenek. Ilyen a Lechner név is. Az biztos, hogy többször hallottam annak idején ezt a nevet. Anyukámnál kitüntetésnek számított, akire azt mondta, hogy »régí veszprémi«.

Klári beszámolójához még annyit teszek hozzá, hogy Piroska később férjhez ment a Veszprémben még ma is tisztelettel és szeretettel emlegetett Stéhli Ferenc középiskolai tanárhoz. Ők együtt már Budapesten éltek, Stéhli tanár úr már nyugdíjasként egy ideig a budapesti Piarista Gimnáziumban tanított, majd a rend könyvtárában dolgozott egészen 85 éves koráig.

A 16-os számú házból Lakó István szabómestert már említettem, de családjukról nem sokat tudok. A lányuk, Lakó Márta szerepel egy 1947-ben készült zeneiskolai csoportképen, de személyesen nem ismertem őt. A múlt évben Sipos Imréné Solymosi Marika próbálta őt bevonni a közös múltidézésbe, de sajnos erre már nem tudott vállalkozni és 2021 decemberében végleg el is költözött a Nándortelepről, immár az örök hazába.

A 20-as számú házban lakó Eper család is az elsők között költözött a Nándortelepre. Bár Éva – fekete szemű, fekete hajú helyes kislány – osztálytársam volt az általános iskolában, de a családról nem sokat tudok. Hiába, ők már tőlünk „túl messze” laktak.

Nem tudom, hogy véletlen, vagy az én emlékezetem szűrte ki, de én nem tudtam arról, hogy Pap János, mint az MSZMP²⁴ Veszprém megyei első titkára, az 1960-as, '70-es években szintén itt, az akkor már Victor Hugo nevet viselő utcában lakott. Jól is van ez így, hogy az ő személye nem épült be az „én Nándortelepembe”. Mindenesetre érdekes, hogy amikor ő magas pozíciójában szó szerint élet-halál ura volt,²⁵ ott keresett „rangjához méltó” lakást, ahol sok olyan család lakott, akiknek az életét az a rendszer tette tönkre, amelynek ő is elkötelezett képviselője volt.

²⁴ MSZMP = Magyar Szocialista Munkáspárt

²⁵ EKMK PAP.

A Villasor

A Villasor (József Attila utca) lakói közül viszonylag kevés családdal voltunk kapcsolatban, de itt lakott az a család, amelyikhez a legszorosabb, máig tartó kapcsolat fűz bennünket. No de menjünk sorjában.

Ez a hosszú utca a Honvéd utcától indult, és egy nagy kanyart leírva került meg a Püspökmajort, majd a Csermák utca/lépcső folytatásaként a Nándortelep határoló Szegfű utcáig vezetett. Emiatt a páros és páratlan oldal számozása jelentősen eltért egymástól, a páros számok a Honvéd utcától indultak, az 1-es szám viszont a Pázmándi utca és a Villasor sarkán lévő MÁVAUT²⁶ garázst jelölte. Ez a páratlan oldal képezi a Jeruzsálemhegy határát, de a házak a Nándortelep felé „néznek”, s az itt lakók baráti, közösségi kapcsolatai is inkább a Nándortelep lakóival alakultak ki.

Kiindulási pontnak a Honvéd utcához közelebb eső 2-es számot veszem, itt lakott a Balázs család. akiket – pontosabban három fiukat, Lászlót, Bélát és Zoltánt – Laci bátyám legelső környékbeli pajtásai között említ családtörténeti könyvében.²⁷

A Nárcisz utca páratlan oldala és a Villasor sarkán ma is álló emeletes ház az 1947-es választási jegyzék²⁸ szerint a 2/a számot viseli. Ennek a háznak „a mi időnkben” is több lakója volt, közelebbi kapcsolatban nem voltunk velük. Anyukám említette dr. Pongrácz Győző törvényszéki bírósági családját. Ők 1951-ben már Zircre költöztek, de Ági lányukkal később Veszprém Város Vegyeskarában találkoztunk és azonosítottuk a régi szomszédságot. Az '50-es években költözött a házba a Thimschina család, két fiukra emlékszem, de csak látásból ismertük őket.²⁹

Most áttérek az utca túloldalára, és már a számok sorrendjében haladok tovább, de csak azokat említem, akikről valamennyi személyes emlékem van, vagy akiről ismerőseimtől hiteles beszámolót hallottam.

Az 1-es számon már említett MÁVAUT garázs hivatalos neve egy 1938-as tulajdoni jegyzék³⁰ szerint a MÁV Közúti Gépkocsi üzeme. Ez a telep adott helyet a garázsoknak, javító műhelynek, de szolgálati lakásoknak is. Itt lakott családjával, három fiával Tóth Béla, az üzem vezetője, valamint Horváth Ferenc szerelő, Oláh László főgépszerező, Tóth János és Vida Ferenc kalauzok.³¹

²⁶ Magyar Államvasutak Autóbusz Társaság

²⁷ LECHNER L. 2016 37. o.

²⁸ MNL VeML Választási jegyzék 1947

²⁹ Jüttner András közlése szerint a családfő egy gépipari üzem tulajdonosa volt.

³⁰ MNL VeML Házjegyzék 1938.

³¹ Lőrinczi Ferentől ezúttal is fontos információkat és fotókat kaptam, melyeket hálásan

A MÁVAUT autóbusz garázs tervrajza, korábbi légi fotó és kép az épület mai állapotáról

Németh János gépkocsivezető (öltönyben) és ifj. Németh János, aki később maga is gépkocsivezető lett

Németh János gépkocsivezető és Németh Jánosné vasúti igazolványa

köszönök. Magyar Királyi Posta autóbusz garage, később MÁVAUT gépkocsi üzem 1927–1972. Tervezte Erdély Ignác, Villasor 1., ma József Attila utca 9.

A 4-es számú ház lakóit, Benedek Imréné tanítónőt és Pali fiát szintén csak látásból ismertük.

Az 1947-es választási jegyzékben³² fedeztem fel, hogy egy ideig – talán fiatal házasként – a 6-os számú házban lakott feleségével ifj. Péti Szilveszter, aki édesapánk mellett kezdte mérnöki pályafutását, és akiről mindig a legnagyobb tisztelettel és szeretettel emlékezett meg.³³

A De Châtel lányok unokatestvérükkel – Marika, Judit, Koller Kati, Ágnes és Éva

A 7-es számú ház kiemelkedő szerepet töltött be nándortelepi életünkben. Itt lakott ugyanis a De Châtel család, akikkel a legszorosabb baráti, majd később rokoni kapcsolatok is összekötöttek.

A család 1938-ban Szombathelyről költözött Veszprémbe, ahol a családfő, De Châtel Vilmos törvényhatósági állatorvosi állást kapott. Ahogy visszagondolok a Nándortelep régi lakóira, nekem általában nem külön-külön az egyes személyek, hanem a családok jelennek meg emlékezetemben. Megjelenik előttem a kert, Vilmos bácsi, ahogy a gyönyörű rózsáit ápolja, a veranda előtt a nagy labdarózsa bokor, a ház asszonya, Duci néni, aki kézben tartotta a háztartást, és szépre-jóra nevelte lányait, Marikát, Juditot, Ágnes és Évát, de támogatta a rokonságban segítségre szorulókat is.

Egy ideig magukhoz vették elhunyt bátyjának lányát, Koller Katit, majd nevelő szülőkként ők nevelték húgának teljesen árván maradt kisfiát, Imrust, Régensperger Imrét. Míg a nagy tudású, de csendes, kevés szavú Vilmos bácsi szabad idejét nagyrészt kertjében, kedves rózsái között töltötte, Duci néni szívesen fogadott vendégeket. Én magam egészen kis koromtól úgy emlékszem vissza, hogy a házuk mindig nyitva állt Duci néni barátnői, vagy a lányok baráti köre előtt. Ahogy már korábban írtam, a '40-es évek elején alakult ki az a baráti társaság, amelynek apraja-nagyja éveken át kapcsolatban maradt, s akik még közülük megvagyunk, ma is fel tudjuk idézni a régi közös emlékeket. A De Châtel és a Lechner család kapcsolatának szálai azonban még szorosabbá fonódtak, Laci bátyám és Ágnes 1955-ben megkötött házasságával, s a két családnak im-

³² MNL VeML Választási jegyzék 1947.

³³ LECHNER-PÉTI 2008. 155–156. o.

már rokonságban megélt sok szép élményével, melyekről Laci bátyám is, én is részletesen beszámoltunk családtörténeti könyveinkben. Az unokák megszületése a nagyszülők közös öröme volt, de sajnos ezt az örömet Duci néni nem tudta megosztani szeretett férjével, aki már 1953-ban elhunyt. Korai halálához nagyban hozzájárult az a koncepció, melynek alapján munkahelyéről elbocsátották, és ezt a csapást amúgy is gyenge szív-

A De Châtel család – Ágnes, Marika, Duci néni, Vilmos bácsi, elől Imrus, Éva, Judit

ve már nem tudta elviselni. Laci bátyám sajnos már 2016-ban eltávozott közülünk, a De Châtel lányok közül Judit, Marika sem él már, de Évával levelezünk, Ágnessel, Jutka unokahúgommal pedig napi kapcsolatban vagyunk, és talán azt is elmondhatom, hogy ők azok, akik leginkább biztatnak, hogy felidézsem azt a régi Nándortelepét, ahonnan a mi közös történetünk indult.

A 8-as számú házban dr. Morelli Kálmán fogorvos lakott, feleségével és István fiával. Nádasdy Borbála³⁴ róluk is megemlékezik a „Zagolni szabad?” című könyvében, bár ő inkább Balatonalmádiban, nyaralásaik során találkozhatott velük. István a kiváló vívómester, Bors Ágoston, Guszti bácsi egyik – emlékeim szerint – elég tehetséges tanítványa volt. Az én emlékeim Morelli Kálmánhoz, mint fogorvoshoz fűződnek, tőle származtak első fogtöméseim.

A 9-es számú ház lakói közül mi Balogh Andrásné Zsuzsa nénit és gyermekeit, Bandit és Zsuzsát ismertük, bár ők csak a háború után költöztek rokonaikhoz, az eredetileg ott lakó Balogh Istvánhoz és feleségéhez. Bandi Pali bátyám egyik legjobb barátja lett, de nemcsak hozzá, hanem egész családukhöz ragaszkodott. A nyári szünetekben szinte naponta megfordult nálunk, később, ha külföldön járt, édesanyánknak címzett lapokon küldte üdvözlését. Morelli Istvánhoz hasonlóan ő is vívott, egyik erőssége volt Guszti bácsi csapatának. A Veszprémi Vegyipari Egyetemen szerzett diplomát, mint mérnök, a MÁFKI-ban helyezkedett el, munkásságát a Veszprém Megyei Életrajzi Lexikon is méltatja.³⁵

³⁴ NÁDASDY 2008. 198. o.

³⁵ EKKM BALOGH A.

Kubiczky Józsefné és három lánya, Gabriella, Katalin és Annamária a Márföldy villa előtt

újonnan elkészült villába. Közvetlen szomszédjukban a Rezeda utcai kis vegyesboltra persze ő is emlékszik. Ő még Bajcsy bácsit említi, mint tulajdonost, míg

Máföldy Aladár és felesége Malomsoky Erzsébet

A 10-es számú ház, a már korábban említett – ma is álló – Márföldy villa, a város főépítésének Márföldy Aladárnak és családjának – feleségének és Olívia (Baba) lányának – egykori otthona. Szerencsére itt is volt kihez fordulnom néhány személyes emlékéért. A múlt évben Olívia lánya, Vámos Amanda nagyon kedvesen közvetítette nekem, amit 93 éves édesanyja felidézett az évtizedek távolából, amit ezúton is köszönök neki. A család 1926–29-ig még a Diófa utcában lakott – Olívia 1928-ban még ott született –, csak 1929-ben költöztek a Villasorba, az

a későbbi korosztályok már csak Bajcsy Ferenc özvegyét ismerték. Jó kapcsolatban voltak a már korábban bemutatott Teleki családdal, így Telekiné Bözsi néni lett Olívia bérmaferesztanya. Sok szép emlék kötötte Veszprémhez, bár később tanulmányait egy budapesti intézetben folytatta, és már csak a vakációkra jött haza, amiket nagyrészt együtt töltött legjobb barátnőjével, az építész mérnök Csomay Kálmán idősebbik lányával, Piroskával.

Máföldy Aladár kiemelkedő szakmai tevékenysége nagyban meghatározta Veszprém két háború közötti arculatának kialakulását, életútja azonban arra is példa, hogy a háború utáni politikai változások hogy törték derékba egy tehetséges, mun-

kájának elkötelezett szakember pályáját. A Veszprém Megyei Életrajzi Lexikon szócikke szerint Márföldy Aladár (1893–1988) 1921-ben szerzett diplomát a Budapesti Műegyetemen, majd 1922-ben került Veszprémbe, és 1924-ben már ki-nevezték a város főmérnökének, sőt 1929-ben „életfogytiglan” megerősítették főmérnöki állását. Fő feladata a városrendezési terv kimunkálása és megvalósítása volt. Az ő tervei alapján alakult ki több városrész, és az ő főmérnöksége idején épült a Pázmány István által tervezett Hősök kapuja is. 1945-ben eredményesen tárgyalta a németekkel a városi közművek megmentésének ügyében,

*Marföldy Aladár feleségével és kislányukkal,
Olíviával*

Olívia a kertjükben

Marföldy Aladár

*Marföldy Olívia a villa udvarán a család
Steyer Puch autója mellett³⁶*

³⁶ Köszönöm Vámos Amandának, hogy a családi képeket rendelkezésemre bocsátotta

de az ő nevéhez fűződik a Viadukt nagy ívének a megmentése is, melyet két társával hajtott végre.³⁷ Erről a vakmerő vállalkozásról több helyen olvashatunk,³⁸ az akciót talán mégis a legtömörebben a Wikipédia „Szent István völgyhíd” szócikke foglalja össze.³⁹

„A völgyhíd 50 éves évfordulója alkalmával végzett kutatómunka során rendelkezésre bocsátott hivatalos jegyzőkönyv elmondja, a híd megmentésének történetét.

Márföldy Aladár városi főmérnök, Takács József, a veszprémi vízmű főgépésze – az első világháború alatt torpedómester, így a robbanószerkezetek szakértője – és Tisztartó László gépész kockázatos tette szánta el magát a híd megmentése érdekében. 1945. április 22-én jegyzőkönyvbe vett szavaik szerint egy sötét éjszaka leitatták a Viaduktot őrző egyik német katonát, majd Takács felmászott a nagy ívre, és egyenként kiszerezte a gyutacsot a töltetekből. Ugyanezt viszont a hidat őrző másik katona miatt a két kis íven már nem tudta megismételni.”

További tevékenységéről másutt ezt olvashatjuk: *„Megszervezte a város légmentését, majd a háború után a romeltakarítást és az újjáépítést. Áldozatos munkáját nem elismerés, hanem mellőzés követte. 1946-ban állásából elbocsátották, családjával Balatonalmádiba költöztek. Évekig figuránsként, majd földmérő mérnökként dolgozott. A balatonfüredi Szívkórház főmérnökeként ment nyugdíjba.”*⁴⁰ A Balaton északi partján több nyaralót tervezett.⁴¹

Érdekes adalékkal gazdagította a ház történetét Debrecenyi János György a Veszprémi Szemlében megjelent cikkében, amelyben arról számol be, hogy szülei, már több gyermekükkel a korábbi albérletek után *„a veszprémi főépítész Márföldy Aladár Nándortelepen megépült villa alagsorában is lakhattak. Anyám, mint ház körüli segítség, apám meg, mint építőiparban dolgozó”*.⁴² Nagy segítség volt ez akkor a sokgyermekes családnak.

A 11-es számú ház lakói ismét kedves ismerőseink, s a nagyon szép villa a környék azon ritka épületei közé tartozik, melyek nemcsak megőrizték eredeti arcukat, de még ma is az eredeti család tagjai lakják. Dr. Scherer János – járási szolgabíró, majd főszolgabíró, árvaszéki ülnök – feleségével és három gyermekükkel 1938-ban költözött a házba, melyet édesapja, a jómódú zirci kereskedő vásárolt meg számára.

³⁷ EKMK MÁRFÖLDY A.

³⁸ VERES D. 1988.

³⁹ Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/Szent_Istv%C3%A1n_v%C3%B6lgyh%C3%ADd (Letöltés ideje: 2022. okt. 28.)

⁴⁰ TUDÓSNAPTÁR – HISTÓRIA

⁴¹ A villa, miután a Márföldy családnak el kellett hagynia, BM óvodaként működött, ma ismét magántulajdonban van.

⁴² DEBRECENYI 2021.

A családdal mi De Châtelék révén ismerkedtünk meg, a két mama, Teri néni és Duci néni a közeli szomszédságban hamar összebarátkozott. Ugyanígy a gyerekek, Jóska, Ilona (Lonci) és Marika is tagja lett a már sokat emlegetett gyerek társaságnak. Loncika kis korától kezdve sokat betegeskedett, így a mozgalmasabb játékokban nem vehetett részt, emiatt hiányzik is az akkor készült csoportképekről, de a lányokkal, különösen Ágnessel nagyon meghitt barátságban, sok időt töltöttek együtt. Betegsége Loncit sajnos végig elkíserte, és fiatal asszonyként, 32 évesen hunyt el.

A törzscsapat De Châtelék kertjében – hátul állnak. Zakariás Anti, Scherer Jóska, Zakariás Oszkár, Börzsönyi Pista, Lechner Laci, Hadházy Jóska, középen ülnek. Lechner Pali, De Châtel Marika, Koller Kati, Flock Baba, De Châtel Ágnes, De Châtel Judit, elől ülnek. Scherer Marika, Lechner Ági, De Châtel Évi

A háború, és a különböző politikai rendszerek a Scherer család számára is sok megpróbáltatást hoztak. Jóska, aki Laci bátyámnál két évvel idősebb volt, még gimnazistaként került ki a frontra, de a fogság után szerencsésen hazatért, és így három év veszteséggel tehetta le az érettségit. Később bányamérnöki diplomát szerzett, és előbb Várpalotán, majd Ajkán dolgozott.

János bácsit korábban a nyilas időkben embereséges intézkedései miatt büntették, a háború utáni rendszer pedig a korábban betöltött munkaköre miatt tartotta megbízhatatlannak, ezért állásából

Dr. Scherer János

felmentették. 1945-től nyugdíjazásáig tisztviselő, 1964-től haláláig a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum munkatársa, az intézet adattári részlegének egyik életre hívója és kezelője. Szakmai életrajzát Éri Istvánnak, a múzeum akkori igazgatójának megemlékezése alapján olvashatjuk a Veszprém Megyei Életrajzi Lexikon szócikkében.⁴³ János bácsi sokoldalúságát tanúsítja, hogy megírta Bakonybél és környéke útikalauzát, amely még ma is keresett darabja az antikváriumoknak.

Az akkori rendszer még Marikát – később dr. Kredics Lászlóné – is sújtotta. Jeles érettségije ellenére nem vették fel a Kertészeti Egyetemre, bár álma az volt, hogy tájépítő mérnök legyen, végül sok nehézség árán, levelező tagozaton szerzett diplomával dolgozott a NEVIKI biológiai osztályán, amire végül is szívesen emlékszik. Ő, miután férjhez ment, saját családjával is maradt, és ma is ott él lányával az eredeti szépségében megőrzött régi házban. Különös érték ez, látva a mellette lévő, valamikor ugyan ilyen szép, faragott bejárattal díszített villát, amelyet új funkciójában⁴⁴ már „modernizáltak”, amit szerintem nem lenne szabad!

A 12-es szám alatti soklakásos épületek szintén a Magyar Királyi Államvasutak Közúti Gépkocsi üzemének tulajdonában voltak, ezek a lakások ugyanis 1937-ben a MÁVAUT garázsban alkalmazott sofőrök számára épültek, és az egészséges környezet a gyerekes családok számára nyújtott otthont. Az egykori lakók: Asbóth László, Börzsei József, Geosits István, Hanti Gyula, Igyártó Zoltán, Kléber József, Kubriczky József, Mészáros János, Németh János, Szabó Raffael, Vizi Lajos. A gyerekek és a felnőttek szabadidejükben igazi közösségi életet éltek.⁴⁵

A Scherer család – Hátul Scherer Endre (János bácsi öccse), dr. Scherer János, elől Gersei Ferenc (Lonci férje), Lonci, Scherer Jánosné Teri néni és Marika

⁴³ EKMK SCHERER J.

⁴⁴ Ma József A. u. 17. Vital Medical Center – Orvosi és Fogászati Központ

⁴⁵ Magáról az épületről ismét Lőrinczi Ferencről kaptam fontos adatokat, valamint képeket az ott lakó Németh családról. Az épületet – Magyar Királyi Posta altiszti lakóház, Villasor 12. Ma József Attila utca 20. (1927–1972) – szintén Erdély Ignác tervezte. További fényképeket kaptam Kubriczky Gabriellától a valamikor ott élt családokról.

Id. Németh Jánosné Ligér Mária (1906–1955), a babakocsiban ifj. Németh János (1928–2007)

Id. Németh János (1897–1971), ifj. Németh Jánosné Fehér Rozália és leánya Katalin (1965.)

A Villasor 12-es ház lakóinak egy csoportja 1947-ből: áll Geosits Istvánné, karjában fia, György, előttük Kubriczky Józsefné, Hanti Gyuláné, Németh Jánosné, a gyerekek, Kubriczky Gabriella, Geosits Ilona, Kubriczky József, Geosits Klára, Havasi Ibolya, az első sor, Hanti Duci, Kubriczky Katalin, Kubriczky Annamária

A páratlan oldalon, a Schererék fölötti szép villák lakói közül már csak egy-két családra emlékszem.

A 13-as számú házban lakott Bárány Istvánné és fia István, aki a De Châtel lányok baráti köréhez tartozott, így Laci bátyám is szokta őt emlegetni.

Esti előadásra készülnek a gyerekek

A Marosvölgyi vendéglő kerthelyisége

körében, sőt egy időben még „tanszéki rangra” is emelkedett, ugyanis az 1949-ben létesült egyetem hallgatói hamar felfedezték és gyakran látogatták a „Maros tanszéket”. 1951-ben államosították a vendéglőt, de Marosvölgyi Ferenc néhány évig még dolgozhatott az étteremben, amit már nem ő vezetett. A kornak megfelelően esténként cigányzenekar szolgáltatta a zenét az étteremben, ami nyáron a környékbeli kertekben is hallatszott, de ez a diszkrét zene nem volt zavaró. Talán a '60-as, '70-es években Ruha Rudi és zenekara játszott az étteremben. Rudi, a primás önmagával és a zenekar többi tagjával szemben is nagyon igényes volt, a zeneiskolában képezték magukat, hogy a biztos kottaismeretet elsajátítsák. Ma-

A 15-ös számú házban élt az Ernei család, id. Ernei Sándor, felesége és négy gyermekük, Sándor, László, Aranka és Ilona. Közülük Lászlót ismertem személyesen, egyrészt Veszprém Város Vegyeskarából, amelynek 1956-ban alapító tagja volt, később Budapesten találkoztunk a Lovassy László és volt Piarista Gimnázium Öregdiák Baráti Körének összejövetelén. Többször említi őt „Úgy, ahogy volt” című könyvében Reichert Henrik,⁴⁶ mint gimnáziumi osztályuk egyik aktív, meghatározó tagját. Ernei Laci is azok közé tartozott, akiket az iskolapadból vittek a frontra, így ő is csak a hadifogság után hazatérve, több évet veszítve tudott leérettségizni. Később bányamérnöki diplomát szerzett, és előbb Veszprémben, majd Budapesten magas pozíciót töltött be.

A 18-as szám Marosvölgyi Ferenc 1947-ben épült vendéglőjét jelölte. Az épület, amely helyi mesterek munkájával készült, magába foglalta az éttermet, és a család otthonául is szolgált. Az étterem és a hangulatos kerthelyiség hamar népszerű lett a veszprémiek

⁴⁶ REICHERT 2006.

rosvölgyi Ferencet később mégis elbocsátották. 1958–68-ig a NEVIKI-ben vállalt munkát, hogy családját el tudja tartani.

Az 1970-es években a rangos Vadász Étterem működött tovább az épületben, ahova – mint hallottam –, Latinovits Zoltán is szívesen járt vacsorázni veszprémi éve alatt,⁴⁷ de sajnos, a ház már régóta elhanyagoltan, üresen áll.

A 19-es számú tornyos házzal zárom a sort, egyben a Villasort, innét csak Tóth Zsuzsát ismerem, őt is az énekkarból. Zsuzsa tanítónő volt, s csak nemrég tudtam meg, hogy verseket is írt. Sajnos már ő sem él.

Az 1950-es évek elején az egykori Püspökmajor területén három kétemeletes ház épült, így a Villasor – vagyis a mai József Attila utca páros és páratlan oldalának számozása is kiegyenlítődt, a házszámok megváltoztak.

A Rezeda utcával párhuzamos Búzavirág és Szegefű utca lakóit már nem ismertem, így róluk nem tudok beszámolni. Egyetlen kivétel a Filka család, ugyanis Filka Feri bácsi mint főkönyvelő, édesapám kollégája volt a Pannónia Áramszolgáltató Rt.-nél, feleségét, és két lányukat, Jutkát és Anikót is ismertem. Jutka – dr. Filka Judit –, aki egy évvel fölöttem járt az általános iskolában és a gimnáziumban, ma is ott él családjával a Búzavirág utca 8/A számú házban.

Miután a Szegefű utcában felépült a két kutatóintézet, a MÁFKI és a NEVIKI, az utca egy része a híres vegyész professzor, Wartha Vince nevét kapta.

Örülnék, ha valaki vállalkozna arra, hogy megírja a többi utca krónikáját, mert úgy gondolom, hogy az eddig megismert családokhoz hasonlóan a tovább-

Téli kép a Marosvölgyi vendéglő kertjéről, balról második a tulajdonos, Marosvölgyi Ferenc, mellette munkatársai⁴⁸

A Püspökmajor területén épült két kétemeletes lakóház

⁴⁷ Köszönöm dr. Vizi László szóbeli közlését.

⁴⁸ A képekért Marosvölgyi Máriának tartozom köszönettel.

A Filka lányok, Jutka és Anikó

utcákban laktak – Scherer Mari, Balogh gyerekek, Solymosi lányok, Eper lányok –, először csak az iskolában találkoztunk.

Hogy a Búzavirág utca ne maradjon ki, megpróbálok pár sort írni, de ez csak nagyon felületes – néni, bácsi –, garanciát nem vállalok.

Lássuk:

A Búzavirág 1-ben dr. Enyedy Károly döntőbíró élt a családjával. Gyerekei: Gyuri (már meghalt), Zsuzsi vegyész mérnök aki Pesten él családjával és Karcsi, aki nyugdíjas vegyésztechnikus és festőművész. Olajfestményei kiállításon is voltak.

Búzavirág u. 3. Két utcára néző gyönyörű kert, tele értékes, ma már még a Pilis-I kísérleti gyümölcskertben sem található gyümölcsfával, Stekker Károly végrehajtó tulajdonában volt, majd a fia dr. Stekker Károly orvos örökölte. A hatvanas évek elején az OTP népgazdasági érdekre hivatkozva kisajátította és két kétemeletes társasházat építtetett, majd a lakásokat jó áron értékesítette. A két OTP házzal megbomlott a Nándortelep kizárólagos villa jellege.

Búzavirág u. 5. Eredeti tulajdonosa Leviczek Júlia óvónő – saját óvodája a Graner udvarban volt –, majd az 1945 utáni zavaros években egymásután telepítettek be családokat Juliska néni mellé.⁴⁹ Nem tudom pontosan kik voltak, Kővári család, Izsák család. Később dr. Balogh István vette meg Juliska nénitől. A fia, dr. Balogh István él benne jelenleg a feleségével.

Búzavirág u. 7. Eredetileg Amrein bácsi – kőműves – lakott ott a fiával Dezső bácsival és a lányával Elvira nénivel. Dezső bácsi tisztviselő-féle lehetett, Elvira néni a háztartást

biak is megérdemelnék, hogy megőrizzük emléküket.

Amikor idáig jutottam, elküldtem levelemet dr. Filka Juditnak, akit már korábban is kértem a közös emlékezésre, és most levelemre az alábbi választ kaptam, amiben nagyon hiteles leírást küldött a Búzavirág utca régi lakóiról, akiket nála jobban talán senki sem ismer, hiszen gyermekkorától ott él a 8-as számú házban.

„Nekem sokkal szerényebbek az emlékeim, részben azért is, mert az utcánkban nem igen voltak gyerekek. Azokkal pedig, akik a közeli

⁴⁹ Balogh Marianna közlése szerint: még a mosókonyhában is lakott valaki, Juliska nének pedig el kellett költözni. Csak amikor édesapjuk, dr. Balogh István megvette a házat, akkor költözhetett vissza, és ettől fogva velük élt haláláig.

vezette. Haláluk után a házat Vadas (?) fogtechnikus vette meg. Nem tudom ki a jelenlegi tulajdonos.

Búzavirág u. 9. Gyerekkoromban Józsa néni lakott ott, egyebet nem tudok róla. Jelenleg Kovács Árpád özvegye lakik ott.

Búzavirág u. Dohány u. sarkán Havasi néni lakott három fiával Sanyival, Lalival, a harmadik nevét nem tudom. Mindhárman jóval idősebbek voltak nálunk. A most ott lakót nem ismerem

Búzavirág u. Dohány u. másik sarka Demény bácsival és a feleségével Huber Mariannal csak köszönőviszonyban voltunk A jelenleg ott élőt nem ismerem.

Búzavirág u. 16. ún. nyeles telek, ami azt jelenti, hogy a nagyobb telkeket felosztották és négylakásos társasházakat építettek az utcára néző családi ház mögé. Gyerekkoromban az első házban Kandler bácsi és néni élt a lányukkal és annak férjével Érces bácsival.

Búzavirág u. 14. Ez az említett nyeles telken épült társasház. Senkit nem ismerek.

Búzavirág u. 12. Szintén nyeles telek a rajtalévő társasház a hatvanas években épült, általában egyetemi dolgozók lakják.

Búzavirág u. 10. A telek a már említett Stekker Károly, majd a fia tulajdonában volt és ez is kisajátításra került. Az utcára néző kis házban korábban Sós bácsi és néni élt, most egy orvos házaspár.

Búzavirág u. 8. Itt lakunk mi a férjemmel (dr. Komáromy Zsigmond) és a nagyobbik fiammal. A házunk és az egész nagy telek Stekker Károly, majd a fia dr. Stekker László tulajdonában volt. Az utóbbitól vették meg a szüleim 1969-ben. Anikó húgommal férjhez menésig itt laktunk. Később a telekből nyeles telket alakítottunk ki és én építettem a hátsó telekrészen egy családi házat.

Búzavirág u. 8/A. Itt lakik a kisebbik fiam dr. Komáromy András a családjával, Péterrel és Ádámmal.

Búzavirág u. 4. Gyerekkoromban Gergely néni lakta a menyével, aki egy vasúti tiszt özvegye volt. Jelenleg lakatlan, az új tulajdonost nem ismerem.

Búzavirág u. 6. Nyeles telek társasházzal. A hatvanas években épült. Lakója három özvegyasszony és egy fiatalember.

Búzavirág u. 2. Szintén az OTP által építtetett társasház

Az OTP házakban nagy a változás, az ott lakók jönnek-mennek, így adatokat nem tudok. A házsámok nem konzekvensek, de ez nem az én hibám.

Nos Ági, ennyit tudtam tenni, ennyire futotta tőlem

Kívánom, hogy sikeres legyen a munkád.”

Köszönöm Jutkának a Búzavirág utcáról szóló beszámolóját, amely pontosan mutatja azokat a változásokat, amelyek az elmúlt hét évtizedben bekövetkeztek. Ahogy az utcakép változott, úgy változtak meg az emberi kapcsolatok is.

Jutka sorai kicsit vissza is zökkentettek a jelenbe. Igen, a világ változásai nyomot hagytak a mi egykori kedves környékünkön is. De talán éppen ezért jó, hogy így közösen felidéztek: milyen volt, és mi is történt ott, azokban a régi időkben. Köszönetet mondok mindazoknak, akik segítettek felidézni, hogy milyen is volt – most már így mondom – a mi Nándortelepünk!

FELHASZNÁLT IRODALOM

- epiteszforum.hu/evtizedek-ota-uresen-allt-most-uj-fejezet-indul-az-egykori-veszpremi-gyermekkorhaz-historiajaban 2021.04.14. 17:26
- Magyar Nemzeti Levéltár (MNL.) Veszprém Megyei Levéltára (VemL.) – 1938–1941 Házjegyzék-MNV
- Magyar Nemzeti Levéltár (MNL.) Veszprém Megyei Levéltára (VeML.) – 1945 – Választási Névjegyzék
- Magyar Nemzeti Levéltár (MNL.) Veszprém Megyei Levéltára (VeML.) – 1947 – Választási Névjegyzék
- Tudósnaptár – História, tudosnapta.kfki.hu
- veszprem.varosom.hu/latnivalok/hidak-viaduktok/Szent-Istvan-volgyhi-Viadukt.html
- hu.wikipedia.org/wiki/Szent-István-völgyhíd
- BŐSZÉNÉ SZATMÁRY-NAGY Anikó (2008): Veszprém város története a kezdetektől napjainkig. Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Művészetek Háza, Veszprém.
- CSAPÓ Tamás – LENNERT Tibor (2012): Veszprém településmorfológiája. *Földrajzi Közlemények*, 2012/4. 439–452. o.
- DEBRECENYI János György (2021): Sokgyermekes veszprémi családok anno. *Veszprémi Szemle*, 2021/3. 79–90. o.
- EKMK: Veszprém Megyei Életrajzi Lexikon
- GUTHEIL Jenő (2022): Egy régi veszprémi középület. *Veszprémi Szemle*, 2022/1. 101–105. o.
- Gy. LOVASSY Klára (2010): *A veszprémi völgyhíd építése a kivitelező szemével – In memoriam Gáspár Ernő (1908–2009)* – <http://real.eod.mtak.hu/id/eprint/4888> – Tanulmányok 10.237 16/TTO.17.2010.28
- HRABAL, Bohumil (1981): Csoda mindennap. Bárányszájú almák. In: *Diszgyász*. Európa, Budapest. 27–35. o., 101–106. o.
- LECHNER ÁGNES (2016): *Családtörténet két szólamban, 2. Sziklára épített szülővárosom*. Veszprém, MNL VeML. (Veszprémből Veszprémbe, III. – Veszprémi polgárok emlékiratai)

- LECHNER LÁSZLÓ (2016): *Családtörténet két szólamban, 1. Veszprémi vagyok?* Veszprém, MNL VeML. (Veszprémből Veszprémbe, III. – Veszprémi polgárok emlékirata)
- LECHNER László – PÉTI Tamás (2008): *100 éves az áramszolgáltatás Veszprémben.* 2. bőv. jav. kiad. A Magyar Elektrotechnikai Egyesület Veszprémi Szervezetének kiadványa. Veszprém.
- LENNERT Tibor – CSAPÓ Tamás (2013): Veszprém településföldrajza. *Veszprémi Szemle*, 2013/3. 23–47. o.
- MÁRKUSNÉ VÖRÖS Hajnalka (2015): Gyermekmenhely, majd kórház. In: *Püspökkert. Írta és szerkesztette Márkusné Vörös Hajnalka.* A Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára, Veszprém. 191-211. o. – Veszprémi Kaleidoszkóp III.
- MOLNÁR Jánosné (2016): A zeneiskola épülete. *Veszprémi Szemle*, 2016/4. 45–49. o.
- NÁDASDY BORBÁLA (2008): *Zagolni szabad?* Méry Ratio, Debrecen. 170–171, o., 198. o.
- REICHERT Henrik (2006): *Úgy, ahogy volt ... Kortörténet Veszprémből 1926–1951.* A szerző kiadása. Viza Nyomda. Veszprém.
- SZÚTS ISTVÁN GERGELY (2015): *Veszprém ipar- és településszerkezeti változásai a 20. században.* Székesfehérvár, Enigma 2001 Kiadó. (Műhelytanulmányok a műemléki topográfiához, 2. füzet)
- VERESS D. Csaba (1988): A Viadukt szerepe a második világháborúban. In: *A veszprémi völgyhíd ötvenéves. Az építési és történelmi kutatások eredményei.* Szerk. Kiss Tamás. Veszprém Városi Tanács, Veszprém, 1988.